

Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України
Українська інженерно-педагогічна академія
Наукова бібліотека

ВОРОБІЙОВ
СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

До 105-річчя з дня народження

Харків

УПА, 2011

УДК 378(01)

ББК 74.58я1

Воробйов С. О. [Текст] : до 105-річчя з дня народж. / Укр. інж.-пед. акад. / уклад.: С. В. Карпенко, О. І. Єрьоміна ; відп. ред. Н. М. Ніколаєнко. – Х. : УПА, 2011. – 20 с.

Видання присвячено 105-річчю з дня народження Сергія Олександровича Воробйова – доцента, кандидата технічних наук, директора Українського заочного політехнічного інституту. Видання адресовано педагогічним і науково-педагогічним кадрам, студентам і всім, хто цікавиться історією Української інженерно-педагогічної академії.

ЗМІСТ

Передмова	4
Основні етапи життя та діяльності С. О. Воробйова	5
Короткий нарис життя, наукової і громадської діяльності С. О. Воробйова	6
Основні праці С. О. Воробйова	
Монографії	11
Навчальні посібники	11
Навчально-методичні видання	11
Статті з періодичних та продовжуваних видань	12
Видання за редакцією С. О. Воробйова	14
Авторські свідоцтва	15
Публікації про автора	15
Іменний покажчик	16

ПЕРЕДМОВА

Це видання із серії «Вчені УПА – ювіляри» присвячено 105-річчю з дня народження Сергія Олександровича Воробйова – доцента, кандидата технічних наук, директора Українського заочного політехнічного інституту.

Мета видання – представити життєвий та творчий шлях С. О. Воробйова та основні наукові праці вченого. До видання увійшли монографії, навчальні посібники, навчально-методичні видання, статті з періодичних та продовжуваних видань. Матеріал згруповано за видами видань в хронологічному порядку, в межах року за абеткою назв видань. Бібліографічні записи надано мовою оригіналу за ДСТУ «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, ІТД): ДСТУ ГОСТ 7.1-2006. Слова і словосполучення скорочуються у відповідності до ДСТУ 3582-97 «Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила», ГОСТу 7.12-93 «Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила».

При підготовці видання використано картотеки, каталоги і фонди бібліотек: ХГНБ ім. В. Г. Короленка, Української інженерно-педагогічної академії. Більшість видань перевірено *de visu*. Видання, не переглянуті *de visu*, мають неповний бібліографічний запис і відмічені позначкою астериском *.

Видання має довідковий апарат – іменний покажчик.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ С. О. ВОРОБІЙОВА

29 листопада 1906 р. – С. О. Воробійов народився в м. Харків в робочій сім'ї. Закінчив 21-шу міську приходську школу.

1924 р. – поступив на завод «Серп і Молот».

1928 р. – поступив до Харківського вечірнього робочого машинобудівного інституту, після завершення якого отримав кваліфікацію інженера-механіка.

1933 р. – начальник технічного відділу Харківського паровозобудівельного заводу, а через рік — завідувач Бюро технічного контролю монтажу і ремонту.

1938 р. — головний механік заводу «Поршень». Поряд з виробничою діяльністю С. О. Воробійов займався також педагогічною і науковою роботою: асистент, виконуючий обов'язки доцента, завідуючий спеціальністю «Холодна обробка металів» в Харківському вечірньому робочому машинобудівному інституті, асистент кафедри «Верстати і технологія машинобудування» Харківського механіко-машинобудівельного інституту (ХММІ).

1940 р. – здав кандидатські іспити та розпочав роботу над кандидатською дисертацією.

1941 р. — головний інженер и заступник директора Навчально-експериментального заводу ХММІ. З 1941 р. працює викладачем кафедри «Технологія машинобудування» в м. Красноуфімск.

1949 р. — захищає кандидатську дисертацію на тему: «Дослідження нарізування швидкохідних зубчастих циліндричних коліс великих діаметрів».

1950 р. — декан факультету вечірнього навчання Харківського політехнічного інституту.

1958–1963 рр. — директор Українського заочного політехнічного інституту, після чого працював зав. кафедрою, доцентом та старшим науковим співробітником інституту до 1988р.

Проводив велику громадську роботу:

1951–1964 рр. – член редакційної ради Харківського обласного книжково-газетного видавництва.

1955–1958 рр. – головний редактор «Бюлетеня технічної інформації» Харківської області.

Сергій Олександрович був організатором і головою Харківського обласного правління Науково-технічного товариства машинобудівної промисловості. На цьому посту працював беззмінно 22 роки.

З 1955 по 1977 рр. – Воробйова С. О. було відмічено урядовими нагородами, орденами та медалями (медаллю «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.», медаллю «За трудовое отличие», орденом «Знак Почета» та ін.), почесними званнями і грамотами.

12 грудня 1992 р. – С. О. Воробйов помер.

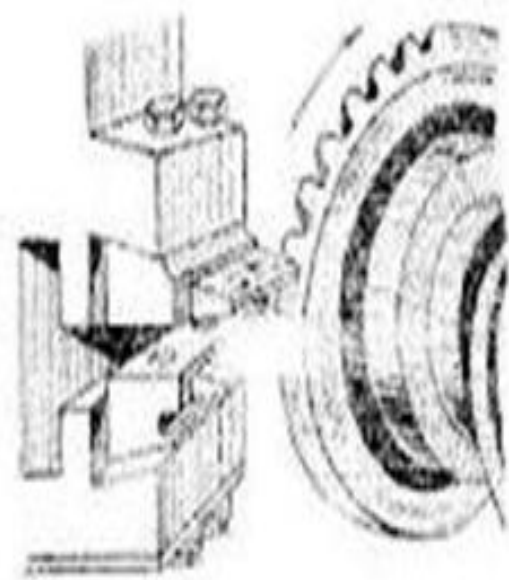
КОРОТКИЙ НАРИС ЖИТТЯ, НАУКОВОЇ І ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ С. О. ВОРОБЙОВА

Коли до кінця 1940 р. С. О. Воробйов здав відповідні іспити та підготував експериментальну установку і теоретичні матеріали для роботи над кандидатською дисертацією, він не знав, що захищати її доведеться через довгих дев'ять років. Велика Вітчизняна війна різко змінила всі плани. Сергій Олександрович був призначений головним інженером і заступником директора навчально-експериментального заводу ХММІ, де терміново був налагоджений випуск продукції, в якій гостро потребувала армія: прицілів для мінометів, деталей снарядів легендарних «Катюш». Тут ремонтувалося озброєння частин з близького вже фронту. Коли фронт впритул наблизився до Харкова, С. О. Воробйову було доручено керівництво вибуховими роботами з ліквідації обладнання, щоб воно не дісталось ворогові. Сергій Олександрович поїхав разом із сім'єю останнім ешеленом зі станції Левада в кінці жовтня 1941 року, коли па Холодній горі вже були німецько-фашистські війська.

На Уралі, у Красноуфімську, була негайно відновлена робота ХММІ. С. О. Воробйов працював викладачем кафедри «Технологія машинобудування». Вже в 1942 році відбувся перший випуск 25 інженерів. Сергій Олександрович вів 8 дипломних проектів. Одночасно перепрофілювався евакуйований Харківський завод пральних машин, де було розгорнуто виробництво ручних гранат. У важкі роки евакуації люди віддавали всі сили, щоб наблизити перемогу над ворогом.

Після звільнення Харкова в 1943 р. колектив інституту повернувся в рідне місто. Почалося відновлення промислового потенціалу слобожанської столиці. Поряд з педагогічною діяльністю С. О. Воробйов почав інтенсивну науково-дослідну роботу, результати якої знайшли впровадження на Харківському турбогенераторному заводі при обробці великих деталей парових

турбін і редукторів до них, зокрема для новітніх тоді ескадрених міноносців. На базі цих досліджень була захищена кандидатська дисертація (27.12.49) на тему: «Дослідження нарізування швидкохідних зубчастих циліндричних коліс великих діаметрів». На початку 1950 року на базі кількох вузів був створений Харківський політехнічний інститут. Доцент С. О. Воробйов був призначений деканом факультету

вечірнього навчання, створеного на базі вечірніх відділень Харківського механіко-машинобудівного інституту (ХММІ) і Харківського електротехнічного інституту (ХЕТІ). Цей факультет швидко розвивався. За період з 1950-го по 1957-й рік кількість студентів зросла з 249 до 1715 осіб, а число спеціальностей, за якими готували інженерів, – з 2 до 7. До 1958 року підготовку інженерів без відриву від виробництва за заочною формою навчання здійснював єдиний Всесоюзний заочний політехнічний інститут (ВЗПІ). В Україні ВЗПІ мав навчально-консультаційні пункти (УКП), які, однак, навчальної роботи не вели, а видавали направлення в найближчий вуз для відпрацювання практичних занять і здачі заліків та іспитів. Такий порядок не забезпечував

єдині вимоги до випускників ВЗПІ. У 1955 році за завданням міністра вищої освіти СРСР В. П. Єлютіна як декан факультету успішно працюючого вечірнього навчання ХПІ С. О. Воробйов почав обстеження роботи УКП ВЗПІ на Україні, яке було закінчено до літа 1957 року. На підставі результатів цього обстеження МВО СРСР звернувся до Радміну України з пропозицією про організацію Українського заочного політехнічного інституту (УЗПІ), що й було здійснено Постановою Радміну України № 62 від 24.01.58 року (наказом міністра вищої освіти СРСР від 10.02. 58 р.). С. О. Воробйов був призначений першим директором УЗПІ.

Новому інституту передавалися старі корпуси ХДУ на Університетській вулиці, але через затримку здачі в експлуатацію нового корпусу університету на м. Дзержинського, тимчасово була виділена одна кімната (16 кв. м.) в корпусі № 3, де директор поставив свій стіл, подарований ХПІ. Стояла важка робота з освоєння приміщень, які не ремонтувалися більше 10 років, створення колективу викладачів і співробітників, навчальних планів і бази. Вже з вересня 1958 р. УЗПІ почав роботу зі студентами. За короткий термін було створено 9 факультетів в Харкові і 12 загальнотехнічних факультетів (ОТФ) в різних містах України, загальна кількість студентів УЗПІ в Україні досягла 40 тисяч. Тому було прийнято рішення про передачу частини факультетів в інших містах місцевим вузам. На базі УЗПІ було розгорнуто також вечірнє навчання, а потім і денне з відривом від виробництва.

Як вчений Сергій Олександрович приділяв велику увагу не тільки передовим технологіям машинобудування, а й проблемам механізації, автоматизації та автоматичного управління виробництвом. Тому не випадково у 1961 році УЗП першим з вузів України став готувати інженерів за фахом «Автоматизація та механізація виробництва машинобудівних заводів». Пізніше директорів технічних вузів стали іменувати ректорами.

Перший ректор УЗП

С. О. Воробйов віддав багато сил його організації, становленню і розвитку. Цю роботу він успішно поєднував з науковою. Його роботи добре відомі машинобудівникам як у нашій країні, так і за кордоном. Усього йому належить більше 60 наукових праць, в тому числі 9 монографій. Його книги широко використовувалися в Чехословаччині, Польщі, Болгарії, Китаї. Одна з його монографій

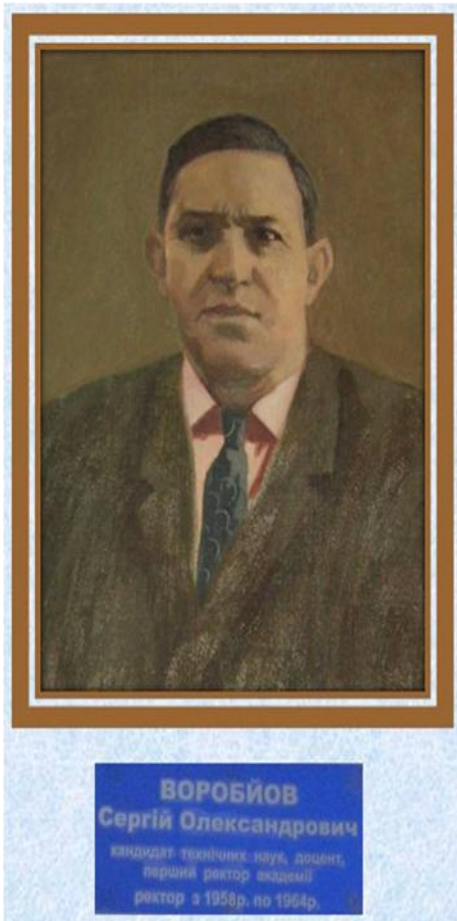
«Перевірка металорізальних верстатів на точність» двічі перевидавалася в Китаї російською та китайською мовами. Інша монографія «Шляхи скорочення допоміжного часу» була перевидана в Чехословаччині. Під редакцією С. О. Воробйова вийшло 19 книг.

Громадська діяльність Сергія Олександровича також нерозривно пов'язана з розвитком науки в Харкові та її популяризацією. Так, з 1951-го по 1964-й рік він був членом Редакційної Ради Харківського обласного книжково-газетного видавництва, де організував підготовку книг про досвід робітників-новаторів. Результати цієї діяльності були визнані успішними і використовувалися московським та іншими видавництвами. З 1955-го по 1958-й рік С. О. Воробйов був першим головним редактором «Бюлетеня технічної інформації» Харківської області. З 1957-го по

1965-й - був головою Харківської територіальної групи вперше створеного Національного комітету СРСР з автоматичного управління.

Але одним з найважливіших напрямів громадської діяльності Сергія Олександровича було створення і розвиток Науково-технічного товариства машинобудівної промисловості. Він був організатором і головою його Харківського обласного правління. На цій посаді С. О. Воробйов пропрацював беззмінно 22 роки. За цей час число членів Харківського НТО Машпром зросла з 800 до 37 000. Сергій Олександрович обирався членом Центрального правління НТО Машпром СРСР. З 1959-го по 1974-й рік був беззмінним головою Харківської обласної міжгалузевої ради НТО.

Роботу С. О. Воробйова відзначено сім'ю урядовими нагородами, в тому числі орденом «Знак Почета». Але головною нагородою було визнання і любов численних учнів та студентів, багато з яких стали видатними керівниками вітчизняної промисловості. Сергій Олександрович був глибоко переконаний, що робочий і будь який трудящий повинен мати можливість отримати вищу освіту без відриву від виробництва.

Ю. С. Воробйов,
А. В. Астахова
«Высшее образование
без отрыва от производства» [26]

ОСНОВНІ ПРАЦІ С. О. ВОРОБЬІОВА

Монографії

1. **Воробьёв, С. А.** Новый метод кинематического расчета коробок скоростей металлорежущих станков : монография / С. А. Воробьёв. – Харьков : НКТМ-ГУУЗ, ХММИ, 1942.
2. **Воробьёв, С. А.** Проверка металлорежущих станков на точность : монография / С. А. Воробьёв. – К. ; М. : Машгиз, 1953. – 88 с.
3. **Воробьёв, С. А.** Пути сокращения вспомогательного времени : монография / С. А. Воробьёв. – Харьков : Харьк. обл. изд-во, 1955. – 114 с.

Навчальні посібники

4. **Воробьёв, С. А.** Кинематический расчет зубчатых коробок скоростей и подач металлорежущих станков : учеб пособие по курсу «Металлорежущие станки» / С. А. Воробьёв ; Укр. заоч. политехн. ин-т. – Харьков : Изд-во Харьк. гос. ун-та, 1964. – 128 с.
5. **Воробьёв, С. А.** Металлорежущие станки. Кинематический расчет зубчатых коробок скоростей и подач металлорежущих станков : учеб пособие для студентов-заочников спец. «Технология машиностроения, металлорежущие станки и инструменты (МШ 0501)» / С. А. Воробьёв ; Укр. заоч. политехн. ин-т. – Харьков, 1970. – 108 с.

Навчально-методичні видання

6. **Воробьёв, С. А.** Дипломное проектирование : метод. указания и содержание дипломных проектов конструкторского направления (проектирование металлорежущих станков) для студентов-заочников по спец. «Технология машиностроения, металлорежущие станки и инструменты (МШ 0501)» / сост.:

С. А. Воробьёв, М. М. Апанович ; Укр. заоч. политехн. ин-т. – Харьков, 1970. – 18 с.

7. **Дипломное проектирование** : Проектирование автоматических и комплексно-механизированных поточных линий металлорежущих станков : метод. указания и содержание дипломных проектов для студентов-заочников спец. «Автоматизация и комплексная механизация машиностроительной промышленности (0636)» / сост.: С. А. Воробьёв, М. М. Апанович ; Укр. заоч. политехн. ин-т. – Харьков, 1970. – 21 с.

**Статті з періодичних
та продовжуваних видань**

8. ***Воробьёв, С. А.** Метод поверки перпендикулярности направляющих стоек расточных и других станков / С. А. Воробьёв // Науч. записки ХМММН. – 1941. – Т. 8.
9. **Воробьёв, С. А.** Автоматическая линия ХТЗ для обработки корпуса сальника / С. А. Воробьёв // Новые технологические процессы : сб. статей / сост. и науч. ред. С. А. Воробьёв. – Харьков, 1957. – С. 58–63.

1970

10. **Воробьёв, С. А.** Влияние наростообразования на стойкость машинных метчиков / С. А. Воробьёв, П. В. Крупенец // Технология и организация производства. – 1970. – № 4. – С. 41–42.

1973

11. **Васильев, В. Б.** Повышение стойкости твердосплавных резцов при токарной обработке деталей из сплава ЭП616 / В. Б. Васильев, С. А. Воробьёв, В. Шпаковский // Технология и организация производства. – 1973. – № 10. – С. 24–26.

12. **Воробьёв, С. А.** Узкие направляющие металлорежущих станков / С. А. Воробьёв // Станки и инструмент. – 1973. – № 6. – С. 15–16.

1974

13. **Васильев, В. Б.** Обработка седла клапана / В. Б. Васильев, С. А. Воробьёв // Реферативная информация о законченных научно-исследовательских работах в вузах УССР. Сер. Машиностроение и металлообработка. – 1974. – Вып. 14. – С. 8–10.
14. **Воробьёв, С. А.** Резцы для обработки жаропрочного сплава ЭП-616 / С. А. Воробьёв, В. Б. Васильев, В. И. Шевченко // Технология и организация производства. – 1974. – № 9. – С. 32–34.
15. **Емец, Н. В.** Исследование влияния износа алмазных карандашей на точность шлифования / Н. В. Емец, С. А. Воробьёв // Технология и организация производства. – 1974. – № 1. – С. 27–29.

1975

16. **Воробьёв, С. А.** Обработка вставных седел клапанов из жаропрочного сплава ЭП-616 / С. А. Воробьёв, В. Б. Васильев, Л. М. Карась // Технология и организация производства. – 1975. – № 5. – С. 22–23.

1979

17. **Замена** чугунных втулок тракторного двигателя на втулки из спеченного материала / Л. Т. Бучек, С. А. Воробьёв, Л. Г. Костин [и др.] // Технология и организация производства. – 1979. – № 3. – С. 46–47.
18. ***Применение** деталей из спеченного железного порошка в узлах тракторных двигателей / Л. Г. Костин, Л. Т. Бучек, С. А. Воробьёв [и др.] // Кузнечно-прессовое и штамповочное

производство – Х., 1979. – № 194. – Информкомплекс-79, сер. 11.

1983

19. **Воробьёв, С. А.** Об излучении некруговых цилиндрических оболочек в жидкости / С. А. Воробьёв, А. Н. Гузь // Прикладная механика. – 1983. – Т. 19, № 8. – С. 3–10.
20. ***Воробьёв, С. А.** Оценка повышения стойкости режущих инструментов в результате покрытия их на установках «Булат» / С. А. Воробьёв // Контактные процессы при больших пластинчатых деформациях: сб. науч. тр. Харьк. авиац. ин-та. – Харьков, 1983.
21. **Воробьёв, С. А.** Стойкость резцов из твердого сплава ВК6 в чугунах при тонкой и чистовой расточках отверстий / С. А. Воробьёв, В. И. Курьеров, В. И. Шевченко // Резание и инструмент. – 1983. – Вып. 30. – С. 99–102.

Видання за редакцією С. О. Воробйова

22. **Прогрессивные** методы обработки металлов резанием: сб. статей / ред. С. А. Воробьёв ; Харьк. обл. правление науч.-техн. об-ва машиностр. пром-сти. – Харьков : Харьк. обл. изд-во, 1956. — 189 с.
23. **Воробьёв, С. А.** Новые технологические процессы: сб. статей / сост. и науч. ред. С. А. Воробьёва. – Х. : Харьк. обл. изд-во, 1957. – 128 с.
24. **Механизация** и автоматизация производственных процессов : (сб. материалов городской технической конференции) / [ред. кол. : С. А. Воробьёв (отв. ред.) [и др.] / Науч.-техн. о-во машиностроит. пром-сти, Харьк. обл. правление. – Харьков : Харьк. кн. изд-во, 1959. – 296 с.

25. **Модернизация** металлорежущих станков : из опыта харьк. заводов / К. В. Большаков, С. А. Воробьёв, М. А. Дымшиц [и др.] ; под ред. С. А. Воробьева. – Харьков : Харьк. кн. изд-во, 1960. – 164 с.

Авторські свідоцтва

26. **А. с. 246166** СССР, МПК¹ G 05b 42r, 1/03. Способ управления циклом работы группового гидропривода / Ю. А. Ионов, С. А. Воробьёв, Г. Н. Шатило ; Укр. заоч. политех. ин-т (УЗПИ). – № 1124591/25-8 ; Заявл. 05.01.1967 ; Опубл. 11.06.1969, Бюл. № 20. – 2 с. : ил.

Публікації про С. О. Воробйова

27. **Воробьёв Ю. С.** Высшее образование без отрыва от производства (Воробьёв Сергей Александрович (1906-1992) : директор Украинского заочного политехнического института (1958-1963) / Ю. С. Воробьёв, Е. В. Астахова // Служение Отечеству и долгу : очерки о жизни и деятельности ректоров Харьковских вузов (1805-2004 годы) / под. общ. ред. В. И. Астаховой, Е. В. Астаховой ; Нар. укр. акад. – Х., 2004. – С. 669–671. – (Харьковский биографический словарь).
28. **Воробьёв С. А.** // Артюх С. Ф. История Украинской инженерно-педагогической академии : монография / С. Ф. Артюх. – Х., 2007. – С. 10–12. – (50-летнему юбилею Украинской инженерно-педагогической академии посвящается).

Іменний покажчик

Апанович М. М. 6, 7

Астахова В. И. 27

Астахова Е. В. 27

Артюх С. Ф. 28

Большаков К. В. 25

Бучек Л. Т. 17, 18

Васильев В. Б. 11, 13, 14, 16

Воробьёв Ю. С. 26

Гузь А. Н. 19

Дымшиц М. А. 25

Емец Н. В. 15

Ионов Н. А. 26

Карась Л. М. 16

Крупенець П. В. 10

Костин Л. Г. 17, 18

Курьеров В. И. 21

Шатило Г. Н. 26

Шевченко В. И. 14, 21

Шпаковский В. 11